

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1022/2023. számú ügyben
a Békéscsabai Rendőrkapitányság, a Békési Rendőrkapitányság,
a Sarkadi Rendőrkapitányság és az Orosházi Rendőrkapitányság
látogatásával összefüggésben

*Előadók: dr. Mézes Norbert
dr. Fliegauf Gergely
dr. Rostás Rita
dr. Sárközy István
Tóthné Kiss Klaudia*

Érintett szervek: Békéscsabai Rendőrkapitányság, Békési Rendőrkapitányság, a
Sarkadi Rendőrkapitányság és az Orosházi Rendőrkapitányság

2023.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-1022/2023. számú ügyben**

Előadó: dr. Mézes Norbert

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosának (a továbbiakban: NMM) munkatársai a Békéscsabai Rendőrkapitányságra (a továbbiakban: Békéscsaba), a Békési Rendőrkapitányságra (a továbbiakban: Békés), a Sarkadi Rendőrkapitányságra (a továbbiakban: Sarkad), és az Orosházi Rendőrkapitányságra (a továbbiakban: Orosháza) látogattak.

A látogatás célja a rendőrségi előállítás körülményeinek vizsgálata volt. A látogatócsoport tagjai vizsgálták, hogy a rendőrségi fogvatartottak jogait hogyan biztosították, megtekintették a rendőrségi objektumok előállításra használt helyiségeit, hivatali helyiségeit és a szolgálati gépjárműveket, valamint interjúkat készítettek az ott elhelyezett fogvatartottakkal és a személyi állomány tagjaival.

Az NMM alapvető jogokat érintő visszasságokat tárt fel az előállításra szolgáló helyiség tárgyi feltételei kapcsán Békésen, Sarkadon és Orosházán, az előállított személyek orvosi vizsgálatával összefüggésben Békéscsabán, Sarkadon és Orosházán, továbbá a bánásmód miatt Sarkadon.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

1.2. A látogatás helyszíneinek kiválasztása

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 97. § h) pontja szerint fogvatartott, „*akit törvény, illetőleg törvény alapján kiadott hatósági határozat alapján a szabad mozgáshoz és tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogában korlátoznak (örizetbe vett, előzetesen letartóztatott, közbiztonsági őrizetben lévő, elfogott és előállított,*

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés.

elővezetett).” Az Rtv. 97. § h) pontja alapján a vizsgált rendőrségi objektumok a Jegyzőkönyv 4. cikk szerinti fogvatartási helyek.

Az NMM a Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontjára figyelemmel, mely szerint a feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket szabadon megválaszthatja úgy döntött, hogy a rendőrségi előállítás végrehajtásának körülményeit a Békéscsabai Rendőrkapitányság, a Békési Rendőrkapitányság, a Sarkadi Rendőrkapitányság, és az Orosházi Rendőrkapitányság – a továbbiakban együtt: Előállítók – épületében vizsgálja.

1.3. A vizsgálat célja és szempontjai

Az Európa Tanács Kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottsága (a továbbiakban: CPT) magyarországi látogatásai során több alkalommal vizsgálta a rendőrségi fogva tartás körülményeit.² A nemzeti megelőző mechanizmus látogatásának célja a CPT által megfogalmazott ajánlások megvalósulásának, a rendőrségi fogva tartás és az ehhez kapcsolódó fogvatartotti szállítás, valamint az előállítás körülményeinek vizsgálata volt.

A látogatócsoport a CPT útmutatásai alapján figyelemmel volt arra, hogy a fogvatartott a fogva tartásának tényéről az általa kiválasztott harmadik félt (családtag, barát, konzulátus) tudta-e értesíteni, a jogi képviselőt biztosított volt-e, valamint, hogy a fogvatartott kérhette-e a választott orvos általi vizsgálatát (a rendőrhatalóság által biztosított orvosi vizsgálaton túlmenően).³

A látogatócsoport a fogva tartás körülményeit a következő szempontok szerint vizsgálta:

- az épületek és helyiségek állapota a fogvatartottak biztonsága és szükségletei szempontjából az Előállítóknak,
- az előállításra használt helyiségekben milyen módon biztosítják az előállított személy elhelyezését,
- a fogvatartottak elfogásának körülményei, sor került-e kényszerítő eszköz alkalmazására,
- a fogvatartottak szállításának körülményei,
- a fogvatartottak tájékoztatása az előállító helyiségbe történő elhelyezéskor,
- bánásmód a rendőrségi objektumokban,
- kapcsolattartáshoz való jog érvényesülésének vizsgálata: a közeli hozzátartozóval vagy harmadik féllel és a védővel való kapcsolatfelvétel lehetősége,
- sérülés vagy betegség jelzése esetén az előállított személy orvosi ellátása, a választott orvos általi vizsgálat lehetősége.

Az NMM 2019. évi vizsgálatainak kiemelt szempontja volt a női fogvatartottak helyzete, ezért az Előállítóknak tett látogatások külön figyelmet fordítottak a nők jogainak érvényesülésére.

A személyes meghallgatások a fogvatartottakkal és a személyzet tagjaival folytatott interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg.

² A testület 1994-ben mind a Gyorskocsi utcai, mind az Aradi utcai Fogdában, 1999-ben, 2003-ban, 2005-ben és 2009-ben a Központi Fogdán, 2013-ban mindkét Intézményben, 2015-ben a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság fogdájában tett látogatást.

³ CPT/Inf (92) 3, 36. pont.

1.4. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából olyan helyeket látogasson, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól.

A 4. cikk 2. pontja értelmében szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el. A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottság (a továbbiakban: Megelőzési Albizottság) a Svédországban tett első látogatásáról szóló jelentésében kiemelte, hogy a rossz bánásmód megelőzését a fogva tartás első pillanatától kezdve biztosítani kell.⁴

1.5. Az érintett alapvető jogok

- *Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak tiszteletben tartásához és védelméhez való jog:* AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. [Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés]
- *Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.* Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. . [Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés]
- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *Személyes adatok védelme:* Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. [Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdés]

1.6. Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jogforrások:

- Magyarország Alaptörvénye;
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye);
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény;
- a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi 8. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet;

⁴ CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden, Introduction, 6. pont

- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);
- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.);
- a látogatás időpontjában hatályos büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.);
- az alapvető jogok biztosa és helyettesei, valamint a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság által végzett vizsgálatokkal kapcsolatos eljárásról szóló 29/2013. (VII.5.) ORFK utasítás;
- a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati szabályzat).

Nemzetközi források:

- A CPT 2. Általános Jelentése [CPT/Inf (92)];
- A CPT 12. Általános Jelentése [CPT/Inf(2002)15];
- A CPT 21. Általános Jelentése [CPT/Inf(2011)28];
- A CPT a fogvatartottak szállításáról szóló jelentése [CPT/Inf (2018) 24];
- CAT/OP/SWE/1. Report on the visit of the Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment to Sweden;
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 14 December 1994 [CPT/Inf (96) 5];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 5 to 16 December 1999 [CPT/Inf (2001) 2];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 May to 4 June 2003 [CPT/Inf (2004) 18]
- Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 30 March to 8 April 2005 [CPT/Inf (2006) 20];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 24 March to 2 April 2009. [CPT/Inf (2010) 16];
- Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013 [CPT/Inf (2014) 13];
- Alapelvek a nemzetközi emberi jogi szabályok alkalmazásáról a szexuális irányultsággal és nemi irányultsággal kapcsolatban [Principles on the application of international human rights law in relation to sexual orientation and gender identity, March 2007]

1.7. A látogatás módszere

A Jegyzőkönyv 4. cikke 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják.

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében az NMM személyesen és munkatársai útján is eljárhat.

Az Előállítók látogatása előzetes bejelentés nélkül történt. A látogatócsoport tagjai végigjárták a rendőrségi objektumok azon helyiségeit, ahol az előállított megfordulhat, megtekintették azok berendezését és felszerelését. A fogvatartottakra vonatkozó iratokba betekintettek, egyes iratokról fénymásolatot kaptak, néhány irat a látogatást követően került megküldésre. Az Előállítók személyzetének tagjait és a fogvatartottakat bizalmas körülmények között meghallgatták és viselkedésüket a vizsgálat szempontjai szerint figyelték meg az NMM munkatársai.

A személyes meghallgatások a fogvatartottakkal és a személyzet tagjaival folytatott interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg.

1.8. Szankciók tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

A látogatás vezetője: dr. Mézes Norbert

A látogatás résztvevői: dr. Fliegaufer Gergely
dr. Rostás Rita
dr. Sárközy István
Tóthné Kiss Klaudia

A látogatás időpontja: 2019. október 8-9-10.

2. Tényállás és megállapítások

2.1. Az Intézmények alapadatai

Az Rtv. 33. § (3) bekezdése szerint az előállítás rövid időtartamú, legfeljebb 8 órán át tartó fogva tartás, amelyet a rendőri szerv vezetője egy alkalommal, legfeljebb 4 órával meghosszabbíthat. Az előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani.⁵

2.1.1. Békéscsaba

Békéscsabán előállító egység⁶ és előállításra használt hivatali helyiségek, illetve az épület emeleti részein a nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek voltak.

A rendőrségi helyszín felújított, többszintes épülettömbje vizsgálati, közrendvédelmi, bünyügyi, közlekedésrendészeti és igazgatásrendészeti osztályokra tagozódott.

⁵ Lásd az Rtv. 33. § (3) bekezdését.

⁶ Szolgálati szabályzat 2. § 5. pont.

Az objektum belső udvaráról nyíló 1 előállító egységen belül 2 db modern előállító helyiség, a külön helyiségében WC és mosdó volt.

Az előállító egységen kívül a nyomozati és vizsgálati feladatokat ellátó osztályok helyiségeiben is történhetett előállítás.

2.1.2 Békés

Békésen előállító egység és előállításra használt hivatali helyiségek valamint nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek voltak. Bűnügyi és rendészeti osztály működött két külön épületben.

A belső udvaron lévő melléképületben alakították ki az előállító egységet, melyben egy előállító helyiség, illetve a zárkarész előterében a mosdó és a WC volt. Előállításra a bűnügyi és rendészeti osztály helyiségeiben is sor kerülhetett.

2.1.3. Sarkad

Sarkadon előállításra használt hivatali helyiség, illetve nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek voltak. A kapitányság épületében rendészeti és bűnügyi osztály működött.

Előállító egység vagy előállító helyiség nem volt a rendőrségen. Az előállításra használt hivatali helyiség a járőrök leíró szobája volt a földszinten. Az előállítottak az épület fölszintjén lévő, az ügyfelek számára kialakított WC helyiséget használhatták.

2.1.5. Orosháza

Orosházán előállító egység és előállításra használt hivatali helyiségek, illetve nyomozati cselekmények végrehajtására szolgáló helyiségek voltak.

A rendőrkapitányság bűnügyi, vizsgálati, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti és igazgatásrendészeti osztályokra tagozódott.

Az épület földszintjén lévő előállító egységben két előállító helyiség volt. Az előállító egység előteréből nyílt a WC és a mosdó.

2.2. Fogvatartotti létszám, telítettség

2.2.1. Békéscsaba

Az előállító egységben a 2019. január 1. és 2019. szeptember 30. közötti időszakban 81 előállítottat, köztük 71 férfit és 10 nőt helyeztek el. Az előállítottak között 4 fiatalos (valamennyien férfiak) illetve 5 külföldi (3 férfi és 2 nő) volt. A látogatáskor 1 külföldi férfi előállítása volt folyamatban. 2019. évben a békéscsabai objektumban lévő fogvatartási helyek éves átlagos kihasználtsága 0,81%, a fogva tartás átlagos időtartama személyenként 2,5 óra volt.

A látogatás az objektum telítettségi adatai kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.2.2. Békés

A rendőrkapitányságon a 2019. január 1. és 2019. október 24. közötti időszakban 7 férfi előállított tartózkodott. Az előállítottak között 2 fiatakorú, illetve 1 külföldi volt. A látogatás időpontjában egy férfit állítottak elő az objektumban.

2019. évben a Békésen lévő fogvatartási helyek éves átlagos kihasználtsága 27 %, a fogva tartás átlagos időtartama személyenként 1,42 óra volt.

A látogatás a fogvatartotti létszám kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.2.3. Sarkad

Az objektumban a 2019. január 1. és 2019. szeptember 30. közötti időszakban 179 személyt, 151 férfit és 28 nőt állítottak elő. Az előállítottak között 18 fiatakorú és 1 külföldi férfi volt. A látogatáskor az előállításra használt hivatali helyiségben fogvatartott nem tartózkodott.

2019. évben a rendőrkapitányságon lévő fogvatartási helyek éves átlagos kihasználtsága 1,50%, a fogva tartás átlagos időtartama személyenként 2 óra volt.

A látogatócsoport a rendőri szerv telítettségi adatai kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.2.4. Orosháza

Az előállító egységben a 2019. január 1. és 2019. október 18. közötti időszakban 179 előállított, köztük 158 férfi és 21 nő tartózkodott. Az előállítottak között 5 fiatakorú (4 férfi és 1 nő) volt. A látogatáskor 1 férfi előállítása volt folyamatban.

2019. évben Orosházán az előállító egység és az előállításra használt helyiségek éves átlagos kihasználtsága 29,85%-os, a fogva tartás átlagos időtartama személyenként 3,8 óra volt.

A látogatás alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt az előállítottak létszámával kapcsolatban.

2.3. Fogvatartott előállítása az Előállítókbán

A CPT a rendőrségi fogva tartás kapcsán hangsúlyozta, hogy a „rendőrségi őrizetbe vett személyeket haladék nélkül világosan tájékoztatni kell minden jogukról”.⁷ Az Rtv. 33. § (4) bekezdése értelmében, az „előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, és az előállítás időtartamáról részére igazolást kell kiállítani.”

A Szolgálati szabályzat 31. § (2) bekezdése szerint „a fogvatartott tényleges elhelyezése az előállító egységen belül az előállító helyiségben történik.” A Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdése szerint a fogvatartott személy ruházatát a támadásra vagy önvészély okozására alkalmas tárgy elvétele céljából az előállító egységben történő elhelyezésekor a felügyeletet ellátó rendőrnek kötelező átvizsgálnia. A ruházat átvizsgálását a fogvatartottal ellentétes nemű személy nem végezheti, valamint nem lehet jelen, kivéve, ha az átvizsgálás technikai eszközzel történik.

⁷ CPT/Inf (92) 3, 37. pont.

2.3.1. Békéscsaba

A rendőrkapitányságon az előállítások többsége bűncselekmény gyanúja vagy tettenérés miatt történt.

Ha a fogvatartott nem volt hajlandó aláírni a szükséges iratokat, vagy írástudatlan volt, a rendőrök hatósági tanú jelenlétében olvasták fel a releváns iratokat.

A hozzátartozó értesítése tekintetében a fogvatartott tájékoztatást kapott, majd nyilatkozott arról, hogy kit akart értesíteni. Elsődlegesen telefonszám alapján értesítették a megnevezetett személyeket a rendőrök, illetve a fiataikorú esetében a törvényes képviselőt. A védő kirendelését a bűnügyi részleg intézte.

Női fogvatartottak higiénés szükségletei esetén a rendőrök megvásárolták a szükséges termékeket. Női előállított esetében az előállítottal azonos nemű rendőr végezte a ruházatátvizsgálást.

Az eljáró rendőrök az előállított személyt minden esetben tájékoztatták az eljárás várható menetéről, jogairól és kötelezettségeiről. Az írásbeli tájékoztatást átadták a fogvatartottnak, és az előállításról igazolást is kaptak. Egy nyilatkozatot is aláírtak velük a panasz- és jogorvoslati jogra, illetve az egészségügyi állapotukra vonatkozóan. Nyilatkoztatták a fogvatartottat arra vonatkozóan is, hogy kér-e ételmezt.

Több idegen nyelvű tájékoztató állt a fogvatartottak rendelkezésére, amely tartalmazta a különböző jogvédő szervezetek elérhetőségét is. A fogvatartottakra vonatkozó házirend is elérhető volt több nyelven. Az eljáró rendőrök külföldi előállított esetében tolmácsot hívtak, ezzel egy időben a konzulátust is értesítették.

Ha gyermek is jelen volt az előállításkor, elsődlegesen egy másik hozzátartozónál próbálták meg elhelyezni. Amennyiben ez nem volt lehetséges, a kapitányság rendelkezett különleges meghallgató szobával, ahol a gyermek elhelyezésére – rövid időre – sor kerülhetett. Végző esetben a gyámhatóság segítségét tudták igénybe venni a rendőrök, ideiglenes elhelyezést kérve ilyen esetben.

Az előállítás átlagos időtartama 1,5-2 óra volt mintavétel esetén, amennyiben kihallgatásra is sor került, kb. 3 óra. Külföldiek előállításánál az előállítás időtartama attól is függött, hogy a tolmács mikor érkezett meg.

A látogatás az előállítás kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.3.2. Békés

Az előállítás leggyakoribb indokai bűncselekmény gyanúja és szándékos bűncselekményen való tettenérés voltak. Amennyiben kihallgatásra is sor került, csak egy fogvatartott személy lehetett egy irodában. Jellemzően csoportos garázdaság esetén merült fel, hogy az előállítottakat egymástól több hivatali helyiségben kellett elkülöníteni.

Az ön- vagy közveszélyes előállított személyt az őrzésével megbízott rendőr folyamatosan szemmel tartotta. A szolgálatirányító parancsnok eközben kamerán keresztül is megfigyelte a fogvatartottakat.

A fogvatartott az előállításkor tájékoztatást kapott arról, hogy értesítheti a hozzátartozóját, valamint a védő kirendelés lehetőségéről. Felhívták a figyelmét arra is, hogy 5 órát meghaladó előállítás esetén élelmezésre jogosult.

Nyilatkoztatták a betegségére, a gyógyszereszükségletre vonatkozóan, továbbá tájékoztatták arról, hogy panasszal élhet az előállítással kapcsolatban. A tájékoztatásról szóló formanyomtatványt a fogvatartott aláírta és kapott belőle egy példányt. A letétbe vett tárgyakról letéti jegyzőkönyv készült, amit szintén aláírt és ebből is adtak neki egy példányt.

Ha a fogvatartott nem volt hajlandó aláírni az iratokat, akkor azokat tanúk előtt felolvasták számára, és rögzítették ennek tényét. Írástudatlan személy esetében is hatósági tanú jelenlétében olvasták fel az iratokat és a saját aláírásukkal erősítették meg a rendőrök, hogy mit olvastak fel, miről tájékoztatták az eljárás alá vont személyt.

A ruházatátvizsgálást követően a személyes tárgyak átvételéről az eljáró rendőr elkészítette a letéti tárgyakra vonatkozó jegyzőkönyvet, amit aláírt a fogvatartott, majd a szabadításakor adták vissza számára ezeket a tárgyakat, amit szintén az aláírásával igazolt.

Amennyiben gyermek is érkezett az előállítottal, gondoskodtak arról, hogy lehetőleg rokonnál vagy hozzátartozónál helyezték el a gyermeket. Elővezetés esetén, ha felnőttel lévő gyermek elhelyezéséről nem tudtak gondoskodni, értesítették az elrendelő hatóságot, hogy nem hajtják végre az elővezetést.

Az idegen nyelvű tájékoztató 12 nyelven állt rendelkezésre, és amennyiben a fogvatartott e nyelvek egyikén sem értett, a Tevékenység-irányító Központ (a továbbiakban: TIK) tolmácslistája alapján rendeltek ki tolmácsot.

A látogatás a fogvatartottak előállítása kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.3.3. Sarkad

Az előállításra használt hivatali helyiségbe leggyakrabban bűncselekmény gyanúja és elővezetés miatt kerültek a fogvatartottak. Az egy hónapban végrehajtott előállítások száma változó, egy vezető beosztású rendőr becslése szerint kb. 20-25 alkalom volt.

Az eljáró rendőrök intoxikált, agresszív személy előállítása esetén kényszerítő eszközt alkalmazhattak, ha szükséges, mentőt is hívtak.

Az előállított személy szóbeli és írásbeli tájékoztatás kapott arról, hogy mi fog történni vele, valamint a fogva tartás idején őt megillető jogairól és kötelezettségeiről. Erről egy nyomtatványt és egy írásos tájékoztatást is kapott, amit kitöltött és aláírt. A nyilatkozatban a fogvatartott megerősítette a tájékoztatás megtörténtét, nyilatkozott az étkezésről, valamint arról, hogy kit kívánt értesíteni a fogvatartásáról, maradt-e felügyelet nélküli gyereke, hogy milyen folyamatos orvosi kezelést, felügyeletet igénylő, vagy fertőző betegsége volt, illetve arról, is, hogy kért-e védőt. Ekkor nyilatkozhatott az esetleges sérüléséről, és arról is, hogy volt-e panasza az előállítással kapcsolatban.

Írástudatlan fogvatartottnak hatósági tanú jelenlétében olvasták fel ezeket az iratokat.

A hozzátartozó tájékoztatása az előállítást követően, a rendőrség épületében történt. A rendőrök megkérdezték a fogvatartottól, hogy kit értesítsenek telefonon keresztül, de a kialakult gyakorlat szerint az intézkedő rendőrök általában kimentek a megadott lakcímre.

A ruházatátvizsgálást mindig az előállított személlyel azonos nemű rendőr végezte. Női előállított esetében, ha nem volt női munkatárs szolgálatban, akkor a közeli határrendészeti kirendeltségről hívtak át egy női kollégát. Női előállítottak speciális higiénés szükségleteit a rendőrök úgy biztosították, hogy megvásárolták a szükséges termékeket.

Ha az intézkedéskor gyermek is együtt volt az előállított személlyel, a felügyeletét elsődlegesen családtagra próbálták bízni. Ha ilyen családtagot nem találtak, a gyámügy munkatársainak a segítségét kérték a gyermek elhelyezéséhez.

Külföldi fogvatartottak számára 3 nyelven állt rendelkezésre idegen nyelvű tájékoztató, amennyiben mégis tolmácsra volt szükség, a TIK által kirendelt tolmács segítségével történt meg a szükséges tájékoztatás.

A fogvatartottak előállítása kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülmény a látogatás során nem merült fel.

2.3.4. Orosháza

Leggyakrabban bűncselekmény gyanúja, szabálysértés rendőri felszólítás ellenére történő tovább folytatása, szabálysértési bírság meg nem fizetése, elővezetés és körözés miatt kerültek az előállító egységbe a fogvatartottak. Egy alosztályvezető becslése szerint az előállítás időtartama átlagosan 1-4 óra volt.

Intoxikált, agresszív személlyel szemben saját biztonsága érdekében alkalmaztak kényszerítő eszközt. Ha ön- vagy közveszélyes személlyel szemben kellett intézkedni és egészségügyi probléma merült fel, mentőt hívtak, ha már az intézkedés előtt keletkezett sérülése volt az előállított személynek, akkor orvoshoz vitték a rendőrök.

Az előállított személlyel a helyszínen közölték a rendőrök, hogy mi az előállítás indoka, illetve azt, hogy joga van védőt kérni, vagy védőt hatalmazhat meg. A fogvatartott az őt megillető jogokról a szóbeli kioktatás mellett írásbeli tájékoztatót is kapott. Nyilatkozatot tett többek között arra vonatkozóan is, hogy melyik hozzátartozóját kéri értesíteni, illetve maradt-e otthon felügyelet nélküli gyermeke. Írástudatlan fogvatartott esetében hatósági tanúk előtt olvasták fel a releváns iratot, erről jegyzőkönyv készült, amit a hatósági tanúk aláírtak.

Női fogvatartottak higiénés szükségletei kapcsán a rendőri gyakorlat az volt, hogy boltban vásárolták meg a szükséges dolgokat.

A gyermekek érdekei elsődlegesek a rendőri intézkedések során, ezért amennyiben az előállított gyermekkel volt, őt egy rokonnak átadták, vagy a gyámügynek szoltak Orosházán. Az egyedülálló nők otthona 200 méterre volt a kapitányság épületétől, így rendkívüli esetben egy éjszakára oda is kerülhetett a gyermek, ahol felügyeltek rá, és másnap a gyámügy meg tudta tenni a szükséges intézkedéseket. Nem volt olyan eset, hogy előállításkor gyermek került a rendőrségre.

Külföldi fogvatartottak számára több nyelven állt rendelkezésre idegen nyelvű tájékoztató. Amennyiben ez nem volt elégséges, a határrendészeti rendszeren keresztül további nyelveken letölthető volt ez a dokumentum. Ha ez sem volt megfelelő, a tolmácslistáról rendeltek ki tolmácsot. Külföldieket általában közlekedési ügyekben állítottak elő.

A látogatócsoport az előállítás kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.4. Elhelyezés, tárgyi feltételek

A Szolgálati szabályzat 31. § (3) bekezdése elrendeli, hogy „a rendőrkapitányság (...), valamint a rendőrőrs vezetője köteles a fogvatartott személy biztonságos elhelyezésére szolgáló előállító egységet kijelölni.”

„A rendőrségi fogvatartásnak alapvetően aránylag rövid időtartamúnak kell lennie. Következésképpen a fogva tartás fizikai körülményeitől a rendőrségi intézményekben nem várhatóak el, hogy olyan jók legyenek, mint más fogvatartási intézményekben, ahol az embereket hosszú ideig tartják fogva. Azonban bizonyos elemi szükségleteket ki kell elégíteni.”⁸

A „zárkákat továbbá pihenőeszközzel kell felszerelni (pl. rögzített szék vagy pad), az éjszakára is fogságban tartott személyek számára pedig tiszta matracot és takarókat kell biztosítani.”⁹

A rendőrségi zárkák kívánatos mérete – nem minimum értéként értelmezve – a rendőrségi fogva tartás speciális jellegére figyelemmel, hét négyzetméter.¹⁰

⁸ CPT/Inf (92) 3, 42. pont.

⁹ CPT/Inf (92) 3, 42. pont.

¹⁰ CPT/Inf (92) 3, 43. pont.

2.4.1. Békéscsaba

Az előállító egységnek korszerű zsilipes bejárata volt. Az újszerű állapotú előállító helyiségekben egy – padlóhoz rögzített – pad, asztal és egy fekhely volt elhelyezve. A helyiségekben lévő ivókútból nyomógombbal szabályozhatóan folyt a víz. A padlófűtéses, csempével burkolt helyiségekben a természetes megvilágítás megfelelő volt.

Az objektumban összesen 2 előállító helyiség volt. A látogatócsoport által megtekintett előállító helyiségek 11,82 m² és 11,54 m²-esek voltak.

Mindkét helyiségben vészjelző, „örhívó gomb”, valamint a monitoros megfigyelést biztosító kamera volt elhelyezve.

Az őrző előtérből nyíló külön helyiségben, törésálló, modern mosdó és határoló elemmel leválasztottan WC állt a fogvatartottak rendelkezésére.¹¹ Az előállító helyiségekben található speciális kialakítású fekvőhelyek a maximum 12 óra időtartamú előállítás esetén egy természetesebb ember számára is lehetővé tették a tartós éjszakai pihenést.

Az előállított személyek elhelyezési körülményei kapcsán a látogatás alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.4.2. Békés

A rendőrkapitányság udvarán lévő kis épületben volt megtalálható az előállító egység. A padlófűtéssel rendelkező előállító egységben balra volt az előállító helyiség, melyben egy fémváz, a padlózathoz rögzített fa szék¹², illetve egy megfigyelő kamera volt elhelyezve. Éjszakai pihenésre alkalmas bútor nem volt a helyiségben.

Az előállító helyiség mérete 3,48 m² volt.

A zárkarész előtérében a kézmosó és egy határoló elem mögött állt a WC. Az előállító egység az udvarról nyitható ablakkal rendelkezett. A mesterséges megvilágítás gyenge volt. A csempézett előállító, az előtér, a WC tiszta és kulturált állapotú volt.

Az előállított személyeknek az előállítás maximális időtartamáig tartó, akár éjszakába nyúló várakozásra alkalmatlan bútorzatú helyiségben történő elhelyezése veszélyeztette az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

2.4.3. Sarkad

A rendőrségi objektumban előállításra a földszint 8-as szobát illetve az ott található irodai széket használták. Ez a szoba volt a járőrök leíró helyisége is. A szobában még 2 munkaállomás, egy nyomtató készülék, egy elektromos alkoholteszter, egy italautomata, egy hűtő és egy mikrohullámú sütő volt.¹³

A szoba mérete 34,3 m² volt.

Az előállított személy a földszinten található ügyfél WC-t használhatta. A megtekintett mellékhelyiség elfogadható állapotú volt.

Az előállításra alkalmatlan helyiség és az előállítottak elhelyezésére, az éjszakai pihenésre alkalmatlan irodai szék használata, veszélyeztette az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

¹¹ Ld. Melléklet, (1) kép.

¹² Ld. Melléklet, (2) kép.

¹³ Ld. Melléklet, (3) kép.

2.4.4. Orosháza

Az Orosházi Rendőrkapitányságon a felújított előállító egységben 2 előállító helyiség volt. Az első előállító helyiség mérete: 7,83 m², a másodiké 8,26 m².

Az előállító helyiségeknek nyitható ablaka volt. Mindkét helyiségben volt egy-egy pad, radiátor, ivókút és őrhívó gomb. Az egyik előállító helyiségnek repedezett volt a padlója.¹⁴ Az előállító helyiségekben megfigyelő kamera volt elhelyezve.

Az előállító egység előterében egy asztal és két szék volt a padlózathoz rögzítve, ami a tájékoztatás szerint a fogvatartottak étkezésére szolgált. Itt volt elhelyezve az a szekrény is, amiben a fogvatartottak letétbe helyezett személyes tárgyait zárták el. Az előállító egység előteréből nyílt a WC és mosdó helyiség, ami kulturált állapotú volt.

Az előállító helyiségekben elhelyezett padok, a ténylegesen akár 12 óra időtartamú előállítás esetén nem tették lehetővé az éjszakai pihenést.

Az előállítottak elhelyezési körülményei, az éjszakai pihenésre alkalmas fekvőhely hiánya veszélyeztették az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jog érvényesülését.

2.5. Kapcsolattartás, hozzátartozó és a védő értesítése

A rendőrségi fogva tartás kapcsán a CPT különösen fontosnak tartotta, hogy a fogvatartott a fogva tartás tényéről az általa kiválasztott harmadik felet (családtag, barát, konzulátus) mielőbb értesíteni tudja, és a jogi képviselőre vonatkozó jogát gyakorolhassa.¹⁵

CPT 12. számú Általános Jelentésének 43. pontja szerint a „fogvatartottnak azt a jogát, hogy a fogságba kerülésének tényéről harmadik felet értesítsen, minden esetben biztosítani kell a rendőrségi őrizetbe vétel idejétől fogva. A CPT természetesen elismeri, hogy ennek a jognak a gyakorlása során előfordulhat, hogy kivételt kell tenni a rendőrségi nyomozás jogos érdekeinek védelmében. Az ilyen kivételeket azonban pontosan meg kell határozni, időtartamukat be kell határolni, és a hozzájuk folyamodást megfelelő jogvédelmi intézkedések kell, hogy kísérjék (...).”

A jogi képviselő jelenlétét a szabadságtól való megfosztás kezdetétől biztosítani kell.¹⁶ A CPT 12. számú Általános Jelentésének 41. pontja hangsúlyozza, hogy a jogi képviselő a fogvatartottat a fogvatartása első pillanatától kezdve megilleti, figyelemmel arra, hogy a szabadságtól való megfosztást közvetlenül követő időszakban a legnagyobb a fizikai bántalmazás veszélye. A rossz bánásmód megelőzésének alapvető garanciája a jogi képviselőhöz történő hozzáférés.

Az Rtv. 18. § (1) bekezdése szerint a „fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozója vagy más személy értesítését kérje, ennek érdekében a fogvatartottat nyilatkoztatni kell. A fogvatartott által értesítendőnek megjelölt személy értesítésének kötelezettsége a rendőrséget terheli, az értesítést a rendőrség indokolatlan késedelem nélkül teljesíti. Ha az értesítés ténye az eljárás során keletkezett adatok alapján veszélyezteti az intézkedés célját, akkor az értesítést el kell halasztani és akkor kell megtenni, amikor a veszélyeztetés már nem áll fenn. Ha az értesítés ténye nem, de a fogvatartott által megjelölt személy értesítése veszélyezteti az intézkedés célját, akkor őt fel kell hívni arra, hogy más személyt jelöljön meg.”

¹⁴ Ld. Melléklet, (4) kép.

¹⁵ CPT/Inf (92) 3, 36. pont.

¹⁶ CPT/Inf (2014) 13, 23. pont.

2.5.1. Békéscsaba

A vezető tájékoztatása szerint a hozzátartozó értesítése a rendőrök feladata volt. Védő kirendelésére a területi ügyvédi kamara útján került sor.

Az előállított nyilatkozhatott arról, hogy kit akart értesíteni a rendőrség útján (pl. közvetlen hozzátartozó, közös háztartásban élő személy). Nem volt jellemző, hogy a fogvatartottak kérték a hozzátartozó értesítését.

Amennyiben az előállított értesíteni kívánt valakit, a rendőr közölte az értesített személlyel, hogy hol volt az előállított. A rendőrök gondoskodtak a védő értesítéséről is.

Külföldi fogvatartott számára biztosították a hozzátartozó és a nagykövetség értesítésének lehetőségét. Külföldiekhez tolmácsot hívtak, aki legkésőbb a kihallgatásra megérkezett. Fiatalkorúak előállításánál értesítették a hozzátartozót, gondviselőt, illetve szükség esetén bevonták a családsegítőt.

Az előállító egységbe a látogatás időpontjában elhelyezett külföldi fogvatartott azt mondta, nem tájékoztatták arról, hogy lehet ügyvédje, de nem is volt rá szüksége. A feleségét fel tudta hívni, és közölhette vele, hogy hova viszik.

A látogatás a hozzátartozó értesítéséhez való jog kapcsán alapvető joggal összefüggő visszássagra utaló körülményt nem észlelt.

2.5.2. Békés

A rendőrök tapasztalatai szerint nem volt gyakori, hogy az előállított személy ügyvéd értesítését kérje, de amennyiben ezt kérte, értesítették a védőt, amiről hivatalos feljegyzés készült.

Ha fiatalkorú előállítása volt szükséges, értesítették a törvényes képviselőt vagy a gyámhatóságot.¹⁷

Az ügyvédi kamara által kijelölt ügyvéd nem mindig ért rá, ilyenkor a rendőrség helyettes védőt rendelt ki. Egy bűnügyi területen dolgozó rendőr szerint a korábbi rendszer jobb volt, most a kötelező védelem miatt¹⁸ a fiatalkorú fogvatartott akár 12 órát várakozhat, korábban 2-3 órán belül a rendőrkapitányságra érkezett a védő.

A rendőröknek a személyes szabadságot korlátozó intézkedésről szóló jelentésben azt is le kellett írni, hogy a fogvatartottak által kért értesítés hogyan történt meg.

Külföldiek előállításánál tolmácsot hívtak. Angolul általában tudtak az előállított külföldiek, ezért a legfontosabb információkról tájékoztatták őket az angolul tudó rendőrök, amíg a tolmács megérkezett. Külföldi fogvatartott esetében a szolgálatirányító parancsnok gondoskodott a hozzátartozó és a nagykövetség értesítéséről.

A hozzátartozó értesítése és a védő kirendelése kapcsán a látogatás alapvető joggal összefüggő visszássagra utaló körülményt nem észlelt.

2.5.3. Sarkad

A hozzátartozó tájékoztatása a rendőrségi objektumba beérkezés, a fogvatartott előállítását követően történt. Ekkor kérdezték meg az előállított személytől az eljáró rendőrök, hogy értesítsenek-e valakit. Amennyiben kérte a hozzátartozó vagy más értesítését, ez telefonon vagy a járőrök segítségével, a megnevezett személy lakcímén történt meg.

¹⁷Az Rtv. 18. § (1) bekezdése 6. mondata szerint „Ha a fogvatartott kiskorú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét.”

¹⁸A Be. 682. § (1) bekezdése szerint a „fiatalkorú elleni eljárásban védő részvétele kötelező.”

Ritkán fordult elő a rendőrkapitányságon, hogy fiatalkorút állítottak elő. Ilyenkor azonnal értesítették a törvényes képviselőt. Ha kötelező védőt biztosítani,¹⁹ a fiatalkorú fogvatartott a szüleivel együtt megvárhatta a védő érkezését, csak ezt követően folytatták le az eljárási cselekményt.

Külföldieknek a TIK segítségével rendeltek ki tolmácsot, és így történt meg a külföldi fogvatartott hozzátartozójának és a nagykövetség értesítése is.

A hozzátartozó értesítése, illetve a védőhöz való jog kapcsán a látogatás alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.5.4. Orosháza

A fogvatartott kérhette, hogy hozzátartozóját és ügyvédjét értesítsék, és telefonon is beszélhetett velük. Védő kirendelése az ügyvédi kamarán keresztül történt, amely általában egy órán belül kijelölte a védőt. A meghatalmazott védőt kiértésítették a fogvatartott kérésére. A kirendelt védők kb. az ügyek 50%-ában jelentek meg Orosházán a kapitányságvezető tapasztalatai szerint.

Ha nem volt telefonszám, vagy nem vette fel a telefont a hozzátartozó, az eljáró rendőr személyesen végezte el a hozzátartozó értesítését.

Az itt dolgozó rendőrök angol és német nyelvtudással is rendelkeztek, így tudtak a külföldi előállítottakkal kommunikálni. Külföldi személy esetében mindig tolmácsot is hívtak, akinek a segítségével a külföldi előállított hozzátartozóját, a nagykövetséget vagy a konzulátust értesítették.

Amennyiben tettenéréskor kiskorú is volt a helyszínen, akkor a járőr értesítette erről a családját. Ha ez nem volt lehetséges, eseti gyámot rendeltek ki mellé, illetve értesítették a gyermekjóléti szolgálatot.

Fiatalkorú előállítás esetén a törvényes képviselőt értesítették, csak az ő jelenlétében volt lefolytatható a meghallgatás. Fiatalkorú elleni eljárásban védőt rendeltek ki, és értesítették a szülőt is.

Amíg a védő nem érkezett meg, a rendőrök nem beszéltek a fogvatartottal. Általában a védő gyorsan megérkezett a kapitányságra, és ha a fogvatartott igényelte, a kihallgatás kezdete előtt négy szemközt beszélhetett vele.

A látogatás a védő kirendelése és a hozzátartozó értesítése kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.6. Az előállítottak szállításának körülményei

A CPT több jelentésében²⁰ hangsúlyozta, hogy a megfélemlítés és a fizikai bántalmazás veszélye közvetlenül az őrizetbe vétel után a legnagyobb, a rendőrségi objektumba szállítás során is érheti rossz bánásmód, például bántalmazás vagy fenyegetés a fogvatartottakat.

2.6.1. Békéscsaba

Három speciális kialakítású, fogvatartottakat szállító járművel rendelkezett a kapitányság. Két gépjármű fogvatartotti zárkarészében nem volt biztonsági öv, csak padok és egy kapaszkodó rúd. E felszerelések hiánya miatt a szállítás során élőerős őrzéssel biztosították

¹⁹ A Be. 682. § (1) bekezdése szerint a „fiatalkorú elleni eljárásban védő részvétele kötelező.”

²⁰ CPT 21. általános jelentés [CPT/Inf (2011) 28] 19. pont.

a fogvatartottak biztonságát, testi épségét. A kapitányság rendelkezett egy modern Mercedes gyártmányú szállító járművel is, ami biztonsági övekkel fel volt szerelve.

A helyszínen kapott információ alapján az előállított személyeket azonban nem a megtekintett fogvatartott-szállító, hanem a rendszeresített szolgálati gépjárművekkel szállították be a rendőrkapitányság épületébe.

Több rendőrségi kialakítású szolgálati gépkocsival rendelkezett a kapitányság, mindegyik alkalmas volt fogvatartottak szállítására, és a hátsó üléseik biztonsági övvel fel voltak szerelve.

A látogatáskor ott lévő külföldi előállítottat elmondása szerint a rendőrök autóval szállították a rendőrkapitányságra. Az utazás körülbelül 10-15 percig tartott. Két járőr kísérte, és hátul ült a gépjárműben. A fogvatartott nem volt megbilincselve.

A látogatás a fogvatartottak szállítási körülményei vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.6.2. Békés

Kényszerszállító járművel nem rendelkezett a rendőrkapitányság, a fogvatartottak szállítása a szolgálati gépjárművekkel történt. Ezekben szállításkor a jobb hátsó ülésen ült az előállított.

Egy közrendvédelmi területen dolgozó rendőr elmondta, hogy a szolgálati gépjárművel állítják elő az intézkedés alá vont személyt. Egyedül is előállíthat, ha a személy magatartása ezt lehetővé teszi. Szállításkor a rendőrök az első utas-ülés mögé ültették a fogvatartottat a gépkocsiban.

A látogatás időpontjában előállított személyt elmondása szerint egy szolgálati gépkocsival állították elő Békésre. Szállítás közben nem bilincselték meg az autóban, de az ajtót rázárták.

Egy rendőri vezető tájékoztatása szerint az előállított személyt általában 2 fő kíséri, és a kísérést végrehajtó rendőröknek van kísérő vizsgájuk.

A kapitányság udvarán lévő rendőrségi szolgálati gépkocsit fogvatartottak szállítására is használták. A gépkocsi újszerű állapotú volt, és a hátsó ülése biztonsági övvel volt felszerelve.

A látogatás az előállítottak szállítási körülményei kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.6.3. Sarkad

A fogvatartottak szállítását a szolgálati gépkocsikkal végezték, speciális fogvatartott szállító gépjárművel nem rendelkezett a kapitányság.

A rendőrségi objektum épületének belső udvarán megtekintett szolgálati gépjárművek újszerű állapotúak voltak.²¹ Az előállítottak szállítására használt gépkocsik hátsó ülései biztonsági övekkel fel voltak szerelve.

A látogatás a fogvatartottak szállítási körülményei vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

²¹ Ld. Melléklet, (7) kép

2.6.4. Orosháza

A vezető tájékoztatása szerint a fogvatartottakat a szolgálati gépkocsikkal szállították a rendőrségi objektumba, mert a kapitányság nem rendelkezett speciális kényszerszállító járművel.

A látogatócsoportnak nyilatkozó előállított személyt szabálysértési ügy miatt állították elő az otthonából. Elmondta, hogy az autót a rendőrségre tíz percig tartott, és nem bilincseltek meg a rendőrök.

A rendőrök azt közölték, hogy a fogvatartott a szállítás során a szolgálati gépkocsiban nem ülhet a vezető mögé. Oda csak rendőr ülhet, és mellé a hátsó ülésre, az utas oldali ülés mögé ülhet az előállított a szállítás során. A biztonságos kísérés érdekében bilincset és vezetősíjat alkalmaztak ilyen esetekben.

A megtekintett újszerű állapotú szolgálati autó ülései biztonsági övekkel fel voltak szerelve.

A látogatás a fogvatartottak szállítási körülményei vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.7. Előállított személyek orvosi ellátása

A CPT 12. számú Általános Jelentésében kifejtette, hogy az „*orvoshoz jutás jogának magában kell foglalnia a fogvatartottnak azt a jogát, hogy kívánsága szerint olyan orvos vizsgálja meg, akit ő maga választott (...).*”²² Amennyiben a fogvatartottak kezelése a rendőrhatalóság által biztosított orvos feladata, a rossz bánásmódok megelőzése érdekében biztosítani kell, hogy a fogvatartott az általa kiválasztott orvos vizsgálatát is kérhesse.²³ A „*Rendőrségi fogvatartott személyek minden orvosi vizsgálatát a rendvédelmi személyzet hallótávolságán kívül, illetve ha az érintett orvos másképp nem kéri az adott esetben, a személyzet számára nem látható módon kell elvégezni.*”²⁴ A rendőrség által fogvatartott személyek orvosi vizsgálatát úgy kell elvégezni, hogy azt rendőrtisztek ne hallják, és lehetőleg ne is lássák.²⁵

Az Rtv. 17. § (2) bekezdése értelmében, a „*rendőri intézkedés során a kényszerítő eszköz alkalmazása esetén lehetőleg kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását. Az intézkedés folytán megsérült személy részére – amint ez lehetséges – segítséget kell nyújtani, szükség esetén a rendőr gondoskodik arról, hogy a sérültet orvos elláthassa, kórházi elhelyezése esetén a hozzátartozó vagy más, a sérülttel kapcsolatban álló személy erről értesüljön.*”

Az Rtv. 18. § (2) bekezdése szerint „*A rendőrség gondoskodik a fogvatartott elhelyezéséről, a fogva tartás miatt bekövetkező egészségkárosodás megelőzéséhez szükséges ellátásáról. A sérült, beteg vagy más okból sürgős orvosi ellátásra szoruló fogvatartottat orvosi ellátásban kell részesíteni.*”

A szabadságuktól az Rtv. 33. § (3) bekezdése alapján, előállítás címén megfosztott személyek kapcsán a Szolgálati szabályzat 31. § (7) bekezdése mindössze annyit ír elő, hogy „*elhelyezéskor a fogvatartottat nyilatkoztatni kell sérüléséről, esetleges panaszáról. Betegség vagy sérülés esetén orvosi ellátásban kell részesíteni.*”

²² CPT/Inf (2002) 15, 42. pont.

²³ CPT/Inf (92) 3, 36. és 37. pont.

²⁴ (CPT/Inf (2002) 15, 42. pont.

²⁵ CPT/Inf (92) 3, 38. pont.

2.7.1. Békéscsaba

Ha nem volt egészségügyi panasz vagy sérülése az előállítottaknak, akkor nem vitték orvoshoz az előállítás során. Amennyiben orvosi ellátás vált szükségessé, a fogvatartottat először a megyei rendőr-főkapitányság rendőrorvosa vizsgálta meg, komolyabb probléma esetén pedig a békéscsabai Dr. Réthy Pál Kórházba vitték.

Ha nem volt okozati összefüggés a rendőri intézkedés és az egészségügyi probléma vagy sérülés között, akkor ugyanaz a rendőr kísérte az orvoshoz az előállítottat, mint aki előállította. Ha panasz merült fel a rendőr intézkedésével kapcsolatban és az okozati összefüggés valószínűsíthető volt a sérülés és a rendőri intézkedés között, akkor az intézkedő rendőrt leváltották, más kísérte orvoshoz a fogvatartottat Békéscsabán.

A vezetők tapasztalatai szerint nem volt még olyan kérés a fogvatartottak részéről, hogy másik orvos vizsgálja meg, mint akit a rendőrség biztosított.

A fogvatartottra vonatkozó egészségügyi iratokat a fogva tartásra vonatkozó iratokkal együtt zárt borítékban, személyenként külön aktában kezelték. Ezek az iratok csak a beosztott parancsnok és az alosztályvezető számára voltak hozzáférhetők.

A rendőrök közlése szerint jellemzően mintavétel miatt történt előállítás, ittas vezetés vagy közúti baleset okozása esetén. Ha az eljárás alá vont személy megtagadta a mintavételt, átkísérték a kórházba. Az ittas személyeket a mintavétel után szabadon bocsátották.

Ha az előállított bántalmazásra vagy egészségügyi problémára panaszkodott, munkaidőben a rendőrorvos állt rendelkezésre, míg munkaidőn kívül az orvosi ügyeletre vagy a kórházba szállították. A rendőrorvosi vizsgálatra külön bejáraton át kísérték az előállítottat. Az egészségügyi személyzet és az őrzést biztosító rendőrök ugyanabban a helyiségben tartózkodtak a vizsgálat alatt.

Orvosi vizsgálatra került sor akkor is, ha felmerült a gyanú, hogy az előállított kábítószer hatása alatt állt. A rendőrök bent maradtak az orvosi szobában a vizsgálat alatt, de arra ügyeltek, hogy azonos neműek legyenek a fogvatartottal. A bilincset akkor vették le, ha az orvos ezt kérte. A kapott tájékoztatás szerint a rendőrségi intézkedések során nem biztos, hogy tudtak másik orvost biztosítani, ha valami miatt azt kérte volna a fogvatartott. Az egészségügyi adatok a vizsgálatot végző orvostól maradtak. Amennyiben láttelepre volt szükség az eljárásban, azt ügyészi engedéllyel kérhették az eljáró rendőrök az egészségügyi intézménytől.

Veszélyeztette az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében meghatározott személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését, hogy a panasz vagy sérülés esetén szükséges orvosi vizsgálat során az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikációnak az őrzést biztosító rendőrök is fültanúi voltak.

2.7.2. Békés

Ha a fogvatartott gyógyszerigényt jelzett, a hozzátartozótól kérték el a gyógyszert a rendőrök. Sérülés, betegség esetén az orvosi ügyeletre vitték a fogvatartottat. Előfordult az is, hogy a kapitányságra hívták az orvost. A szolgálatirányító parancsnok döntötte el, hogy melyik eljárást alkalmazzák. Szükség esetén mentőt hívtak, ami a békéscsabai mentőállomásra 10-12 perc alatt ért a békési objektumba.

Az adott szituáció döntötte el, hogy ugyanaz a rendőr kísérte-e az orvosi vizsgálatra a fogvatartottat, mint aki előállította. Ha az előállított panasszal élt az intézkedő rendőrrel szemben, akkor másik rendőr kísérte az előállított személyt. Ha ilyen nem merült fel, attól függően kísérte ugyanaz vagy másik kolléga, hogy éppen szolgálat váltás időszaka volt-e, vagy más fontos feladat miatt az előállítást végző járőr kapott olyan utasítást, hogy másnak kellett átadnia a kísérési feladatot.

Ha a fogvatartott a házi orvosát kérte az orvosi vizsgálathoz, azt lehetővé tették számára. Borítékban őrizték a fogvatartottra vonatkozó egészségügyi adatokat, amit csatoltak a személyes szabadság korlátozásáról szóló iratokhoz. Az iratokhoz az állomány nem, csak a parancsnok férh hozzá. A szolgálatirányító parancsnok irodájában tárolták a borítékban ezeket az iratokat, ahová az állomány nem mehetett be.

Az előállító egység megtekintésekor a közreműködő rendőr elmondta, hogy az őrutasítás a falra szerelt zárható szerkényben volt elhelyezve. A fogvatartott orvosi vizsgálata pedig úgy zajlott, hogy az orvos kérésére az előállító egység ajtaját résnyire nyitva hagyták, hogy szükség esetén a rendőrök be tudjanak avatkozni. Amennyiben erre nem került sor, az eljáró rendőrök gyakorlatilag nem hallották és nem látták, hogy mi történt az előállított és orvos közötti bizalmas kommunikáció során.

A látogatás az előállítottak orvosi ellátásának körülményei vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt.

2.7.3. Sarkad

Sérülés vagy panasz esetén (pl. kényszerítő eszköz alkalmazása vagy bántalmazás miatt), ha orvosi ellátás szükséges, mentőt hívtak vagy kórházba szállították az előállított személyt. Munkaidő után az ügyeletes orvost értesítették. Az ön- és közveszélyes személyeket a gyulai kórházba vitték.

Ha a fogvatartott jelezte a gyógyszerigényét, a házi orvosával telefonon egyeztettek erről. Ha ez nem volt lehetséges, orvoshoz vitték az előállított személyt. A gyógyszert az előállított hozzátartozója is bevihette.

Közterületen előfordult, hogy az intézkedés közben kellett orvost hívni. Ilyenkor, ha szállítható volt az előállított, vagy a körzeti orvoshoz, vagy az orvosi ügyeletre vitték, ellenkező esetben mentőt hívtak. Az orvos döntötte el, hogy beutalja-e pl. a pszichiátriára. Újraélesztés még nem fordult elő a meghallgatott rendőr praxisában, de rosszullét, amihez mentőt hívott, már igen. A mentőállomás közel van, percek alatt a rendőrkapitányságra ért a mentő.

Általában ugyanaz a rendőr vitte a fogvatartottat az orvoshoz, mint aki előállította. A vezető tájékoztatása szerint nem volt arra lehetőség, hogy a fogvatartottat az általa választott orvoshoz vigyék. Az orvosi vizsgálaton a rendőr kb. 1-2 méterre állt az orvostól, és ott általában az történt, amit az orvos akart. A rendőrök látó- és hallótávolságban álltak, mert a rendőrök felelőssége volt, hogy az előállított személy ne bántalmazhassa az orvost és ne szökjön meg. Az orvos általában azt kérte, hogy a rendőr maradjon bent a vizsgálat során, de vegye le a bilincset az előállított személyről. Az orvosi vizsgálaton az őrzésbiztonsági szempontok voltak az elsődlegesek.

A fogvatartott egészségügyi adatait a szolgálatirányító parancsnok irodájában, lemezszerkényben tárolták. Szolgálatirányító helyiségbe csak azok mehettek be, akiknek a neve ki volt írva. Vizeletmintát csak orvos vehetett le a fogvatartottól, a kábítószer fogyasztás gyanúját jelző gyorsesztesztet a rendőri állomány is alkalmazhatta a fogvatartottnál.

Veszélyeztette az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében meghatározott személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését, hogy a panasz vagy sérülés esetén szükséges orvosi vizsgálat során a nem az egészségügyi személyzethez tartozó őrszemélyzet is fültanúja lehetett az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikációnak.

2.7.4. Orosháza

A kapitányságon nem végeztek orvosi vizsgálatot. Betegség jelzése és gyógyszer kérése esetén a fogvatartottat az orvosi ügyeletre vagy kórházba vitték, hogy orvos döntse el azt, hogy

valóban szükséges volt-e a kért gyógyszer. Ha rosszul volt az előállított, mentőt hívtak hozzá. A látogatás időpontját két hónappal megelőzően egy férfi rosszul lett az előállítóban, a mentő két percen belül kiért hozzá.

Gyakran kerültek az előállítóba olyan személyek, akik nem hajtották végre a rendőrök utasításait vagy ellenálltak az intézkedéseknek, ezért velük szemben testi kényszert alkalmaztak. Az ilyen eseteket követően orvos vizsgálta meg az előállított személyt.

Törekedtek arra, hogy az orvosi vizsgálatra ne ugyanaz a rendőr vigye a fogvatartottat, mint aki előállította, de ez a létszám miatt többnyire nem volt lehetséges. Ha azonban rendőri bántalmazás gyanúja merült fel, nem kísérhette tovább, azonnal leváltották az előállító rendőrt. A szolgálatirányító jegyzőkönyvet vett fel az esetről és láttelelet készítették. A láttelelet készítése céljából másik őr kísérte az előállított személyt orvoshoz, mint akit bepanaszolt. Amennyiben sérülése keletkezett, a kényszerítő eszköz alkalmazása után is megvizsgálta az orvos az előállítottat.

A fogvatartottak orvosi vizsgálatán az orvosok az esetek túlnyomó többségében nem vállalták azt, hogy a rendőr halló- és látótávolságon kívül legyen.

A fogvatartottra vonatkozó orvosi iratokat az előállítással kapcsolatos iratok mellékleteként a szolgálatirányító parancsnok kezelte és tárolta egy lemezszekrényben.

Önveszélyes személyek esetében gyakran a mentősök kértek segítséget, hogy a rendőrök támogatásával a gyulai kórház pszichiátriájára tudják szállítani a beteget.

Veszélyeztette az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésében meghatározott személyes adatok védelméhez fűződő jog érvényesülését, hogy a panasz vagy sérülés esetén szükséges orvosi vizsgálat során, az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikációt a kísérést végrehajtó rendőrök is halhatták.

2.8. Bánásmód

A CPT 12. számú Általános Jelentésének 47. pontja szerint „*a rendőrségi fogvatartottak számára megfelelő illemhelyet kell biztosítani kulturált színvonalon, és kielégítő tisztálkodási lehetőséghez kell jutniuk. Közvetlenül álljon rendelkezésükre ivóvíz, és megfelelő időben étkezést kell biztosítani számukra, naponta legalább egyszer teljes értékű étellel (...).*”

A Szolgálati szabályzat 31. § 11. pontja értelmében a „*személyi szabadság korlátozásának első 5 óráját követően az intézkedést foganatosító rendőri szerv gondoskodik a fogvatartott személy étellel történő ellátásáról. A fogvatartott személy étkezése az előállító helyiségben történik.*”

2.8.1. Békéscsaba

Az előállító egységben a higiéniai viszonyok megfelelőek voltak. Az előállított személyek újszerű WC és mosdó helyiséget tudtak használni, és az előállító helyiségekben lévő modern ivókútból jutottak vízhez.

Szükség esetén az őrhívó gomb segítségével jelezhetett az előállított az őrszemélyzetnek, akik az előállító helyiségekben történő eseményeket az előtér folyosó falára rögzített monitoron tudták ellenőrizni.

Ha ételmet kért a fogvatartott, de még nem telt el az 5 óra az előállítás óta, hamarabb is biztosították az étkezést. Konzerv- és megfelelő mennyiségű élelmiszerkészletekkel rendelkezett a kapitányság.²⁶ Különleges étkezési szükségletű fogvatartottak számára az

²⁶ Ld. Melléklet, (5) kép

étrendhez igazodva vásároltak élelmiszert a rendőrök. Cukorbeteg személy esetében kiemelten figyeltek a megfelelő élelmezésre, szükség esetén orvosi vizsgálatra is sor került. Ilyen eset 3-4 éve volt utoljára.

A kapitányság speciális meghallgató szobával rendelkezett arra az esetre, ha a rendőrségi eljárásba kiskorú személy bevonása volt szükséges. A megtekintett meghallgató szobában a bútorok mérete és a játékok jellege óvodás- és kisiskoláskorú gyermekek számára lehetett vonzó. A szoba elhelyezkedése ugyanakkor nem volt gyerekbarát, egy sötét, viszonylag szűk folyosón lehetett a helyiségbe eljutni a kapitányság épületének földszinti részén.

A látogatás ideje alatt előállított külföldi férfi az intézkedést végrehajtó rendőröket kedvesnek minősítette.

Az előállítottakkal való bánásmód kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt a látogatás.

2.8.2. Békés

Az előállító egységben a mosdó és WC jó állapotú volt. Az előállítást követően egy ór az előtérben tartózkodott, egy másik pedig kamera segítségével ellenőrizte az előállított személyt. Ha a fogvatartott jelzett, kiengedték a zárkarészből a WC-re.

A személyes szabadságot korlátozó intézkedéseket az előállítottak nemének megfelelően hajtották végre.

Az előállított bármikor hozzájuthatott vízhez. Az 5 órát meghaladóan fogvatartott személy részére ételmezt vásároltak. A különleges étkezési igényű fogvatartottak számára is tudták biztosítani a megfelelő ételmezt, ezt megvásárolták. Ha előre látható volt, hogy tovább tart az előállítás, az élelmezéssel nem várták meg az 5 óra elteltét. Amennyiben jelezte az előállított, hogy ételmezt kér, azt hamarabb is biztosították számára.

A mintavétel miatt előállított személy szerint az intézkedő rendőrök rendesek és udvariasak voltak vele.

A bánásmód kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt a látogatás nem észlelt.

2.8.3. Sarkad

A rendőrkapitányság kijelölt hivatali helyiségében előállított személy – a földszinten található akadálymentesített ügyfél WC-t használhatta. A hivatali helyiség a járőrök leíró helyisége is volt egyben, és több munkaállomás volt a helyiségben.

Vízhez bármikor hozzá tudott jutni az előállított, és 5 óra elteltével kaphatott ételmezt. A kapitányság ügyeletén konzerveket tartottak. Speciális étkezési igényű előállítottaknak a rendőrség költségére vásároltak megfelelő élelmiszert.

Előfordult már, hogy a 8 órát elérte az előállítás időtartama, akkor hidegáram csomaggal biztosították a fogvatartott étkezését Sarkadon.

Veszélyeztetette az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jog érvényesülését, hogy az előállítás során az intézkedéssel érintett rendőrök és a fogvatartott közötti kommunikációnak szükségtelenül – az előállításra kijelölt hivatali helyiségben kialakított több munkaállomás miatt – a rendőrkapitányság más beosztottjai is fültanúi lehettek.

2.8.4. Orosháza

Az előállító egységben folyamatos volt a felügyelet: egy őr az előtérben volt, a másik a szomszédos leíró irodából figyelte kamerán keresztül az előállítottakat.

Az előállítottak a zárkarészben ivókút állt rendelkezésére, és az egység előtérében lévő mosdót és WC-t tudta használni. Ha az őrhívó gombbal jelzett az őrnek, bármikor kiengedték WC-re. A közelmúltban felújított objektumban megfelelőek voltak a higiénés viszonyok. A fogvatartotti vizelet-minta vételre a mellékhelyiségben a bűnügyi technikus felügyelete mellett került sor, ami gyorsított útján tájékoztató jelleggel adott információt az esetleges kábítószer-fogyasztásról.

Öt óra eltelte után biztosítottak ételmet a fogvatartottnak, de amennyiben szólt, hogy előbb szeretne enni, akkor hamarabb biztosították az étkezést. Figyelembe vették a különleges étkezési igényeket is, pl. ha gluténérzékeny volt, akkor ennek megfelelően vásároltak élelmiszert.

Az étkezést a zárkán kívül, rögzített székeken és asztalnál tudták megoldani a fogvatartottak,²⁷ vagy az előállító helyiségben, ahol szintén voltak padok.

Az látogatáskor egy férfi előállított letéti tárgyainak átadása zajlott. A személyi állomány tagjai humánummal, udvariasan és magázódva beszéltek vele. Férfi rendőrök vizsgálták át az előállított személy ruházatát, a jelenlévő rendőrnő ebben nem működött közre.

A látogatás az előállítottakkal való bánásmód kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.9. Kényszerítő eszközök használata

Az Rtv. 15. § (1) bekezdése szerint „a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.”

Az Rtv. 15. § (2) bekezdése alapján „több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.”

Az Rtv. 16. § (1) bekezdése szerint „a rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége nélkül is biztosítható.”

A Szolgálati szabályzat 39. § (1) bekezdése értelmében „az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan.”

A Szolgálati szabályzat 39. § (2) bekezdése előírja az eljáró rendőr számára, hogy az intézkedés alá vont személy magatartása szempontjából, hogyan tegyen különbséget. Meghatározza, hogy mi tekinthető passzív ellenszegülésnek, aktív ellenszegülésnek, vagy támadó magatartásnak.

A Szolgálati szabályzat 39. § (3) bekezdése alapján a „kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon a következő sorrendben meg kell előznie:

²⁷ Ld. Melléklet, (6) kép

a) a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólításnak, „a törvény nevében” szavak előrebocsátásával, valamint

b) a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.”

A Szolgálati szabályzat 41. § (5) bekezdése második mondata szerint „Tilos a bilincs olyan módon való használata, amely indokolatlanul fájdalmat, sérülést okoz vagy jellegénél fogva megalázó.”

A Szolgálati szabályzat 41. § (6) bekezdése alapján a bilincselés módját az intézkedő rendőr az adott körülmények között a legcélrányosabban választja meg azzal, hogy

a) a kezek hátra bilincselése akkor célszerű, ha

aa) a bilincs alkalmazására testi kényszer útján kerül sor, vagy alapos okkal tartani lehet rendőr elleni támadástól, valamint szökéstől,

ab) az érintett személy szállítása, átkísérése nem az arra a célra kialakított járműben történik,

ac) az érintett személyt a rendőr egyedül állítja elő,

kivéve, ha az intézkedésben érintett kezei az erre a célra kialakított övhöz vannak bilincselve;”

A CPT által 2018-ban kiadott, a fogvatartottak szállítására vonatkozó elvárásait tartalmazó összefoglaló anyagban, a fogvatartottak hátrabilincselésére vonatkozóan megállapította, hogy az a kényelmetlenség és a sérülés kockázatára figyelemmel kerüendő.²⁸

2.9.1. Békéscsaba

A kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűségét és szakszerűségét először a szolgálatirányító parancsnok, másodszer az intézkedő rendőr alegységének parancsnoka, és legvégül a pénteki osztályvezetői ellenőrzés során vizsgálták meg. Szakmai hiba észlelése esetén az irat visszakérült az alegység vezetőjéhez, és erről az osztályvezető egy ellenőrzési jelentést készített. Az ellenőrzési jelentés megállapításairól értesültek az alosztályvezetők, a szolgálatirányítók illetve a kapitányság vezetője, részükre is megküldték azt a belső levelezési rendszeren.

A Békés Megyei Rendőrfőkapitány 5/2008. (I. 31.) BMRFK intézkedése az elfogás, előállítás, elővezetés szabályairól az intézkedések szakszerűségét hivatott biztosítani. A BMRFK intézkedés ismerete az érintett állomány számára kötelező volt.

A rendőrség vezetése nem észlelt aktuálisan olyan problémát, hogy intézkedő rendőrrel kapcsolatban felmerült volna a megalázó bánásmód gyanúja. Ha ilyen eset fordulna elő, az érintett rendőrt pszichológiai vizsgálatra küldenék.

A rendőrök szolgálatban lőfegyvert, rendőrbotot és gázsprayt viseltek. Tapasztalataik szerint ritkán kellett kényszerítő eszközt alkalmazniuk. Ha mégis szükség volt rá, előtte figyelmeztették erre az előállított személyt. A kényszerítő eszközök alkalmazására nem csak abban az esetben volt szükség, ha az intézkedés alá vont személy másra támadt vagy más veszélyeztetett. Sok esetben a saját biztonságát is csak így tudták garantálni, az önkárosító magatartástól is így védték meg a rendőrök az előállítottat. Gumibot alkalmazására ritkán volt szükség. Ha agresszívan viselkedett a kísért személy, akkor a bilincs mellett vezetősíjat is alkalmaztak.

A látogatáskor jelen volt külföldi előállított elmondása szerint nem alkalmaztak vele szemben kényszerítő eszközt az intézkedés során.

²⁸CPT Transport of detainees Factsheet June 2018 (A CPT elvárásai a fogvatartottak szállításával összefüggésben), CPT/Inf (2018) 24, 3. pont.

A megvizsgált 5 db személyes szabadság korlátozásáról szóló jelentés szerint, egy esetben nem alkalmaztak kényszerítő eszközt az eljáró rendőrök, amikor az előállított személy nyugodt és együttműködő magatartása miatt nem volt rá szükség. A többi esetben bilincselés történt, és egy esetben emellett testi kényszer alkalmazására is sor került. A rendőrök az intézkedés alá vont személy ellenszegülését, támadó magatartását, és szökése megakadályozását jelölték meg a bilincs használat indokaként.

Az Rtv. 48. §-a alapján a rendőr meghatározott célból, vagyis a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy „önkárosításának megakadályozására,²⁹ támadásának megakadályozására,³⁰ szökésének megakadályozására,³¹ ellenszegülésének megtörésére”³² alkalmazhat bilincset.

A vizsgált jelentésekben a tényállás leírása részletes és pontos volt, (pl. hogy az ittas személy kezeit agresszív magatartása miatt bilincseltek hátra, és ezt követő komoly fizikai ellenállása miatt alkalmaztak nála testi kényszert, illetve részletesen leírták az ekkor szerzett sérülését és az orvosi ellátást, más esetben pedig a megbilincselte személy korábbi, nem a kényszerintézkedés során szerzett kézsérüléseinek okát is tisztázták a jelentések). A korlátozó eszközök indokoltságának Rtv. szerinti minősítése is megfelelő volt.

A kényszerítő eszközök alkalmazása kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt a látogatás nem észlelt.

2.9.2. Békés

A rendőrök kényszerítő eszközként gázsprayt, bilincset, gumibotot és lőfegyvert viseltek, illetve ezen eszközökkel kísérték a fogvatartottakat. A kényszerítő eszköz alkalmazása előtt felszólították a személyt a cselekmény abbahagyására, majd testi kényszert alkalmaztak, illetve szükség esetén bilincset. Az eljáró rendőrök a kényszerítő eszköz alkalmazását jelentették a szolgálatirányító parancsnoknak és a szolgálat leadása előtt jelentést írtak róla. A jelentés a TIK-en is elérhető volt elektronikusan. A fogvatartott kísérését mindig két rendőr végezte, az önkárosító vagy támadó magatartások esetén pedig minden esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt.

Ha veszélyes elkövető elfogására, előállítására került sor, akkor a Békés Megyei Rendőr-főkapitányság Közterületi Támogató Alosztálya vagy a Terrorelhárítási Központ segítségét kérte a rendőrkapitányság.

A rendőri vezetők a fiatal kollégák képzése során a szakszerű intézkedésre vonatkozó ismeretek átadására kiemelt figyelmet fordítottak.

A rendőrök leggyakrabban testi kényszert és bilincset alkalmaztak, és csak szükséges esetben bilincseltek. A személyes szabadságot korlátozó intézkedéseket az előállítottal szemben nemének megfelelően hajtották végre.

Az objektumban meghallgatott előállított azt nyilatkozta, hogy vele szemben nem került sor kényszerítő eszközt alkalmazására.

A rendőrkapitányságon készült, 5 db megtekintett személyes szabadság korlátozásáról szóló jelentés szerint az intézkedő rendőrök egy esetben nem alkalmaztak kényszerítő eszközt, de a jelentésből nem derült ki, hogy arra miért nem volt szükség a fiatalok személyével szemben. A további négy intézkedésnél 3 esetben bilincset és testi kényszert, egy esetben pedig csak bilincset alkalmaztak. A bilincs alkalmazása mindegyik esetben a kezek hátrabilincselését jelentette.

²⁹ Rtv. 48. § a) pont.

³⁰ Rtv. 48. § b) pont.

³¹ Rtv. 48. § c) pont.

³² Rtv. 48. § d) pont.

A Szolgálati szabályzat 41. § (6) bekezdése a) és aa) pontja szerint a rendőri intézkedés során a kezek hátrabilincselése akkor indokolt, ha „*a bilincs alkalmazására testi kényszer útján kerül sor, vagy alapos okkal tartani lehet rendőr elleni támadástól, valamint szökéstől*”.

A jelentések hangsúlyozták, hogy a kezek hátrabilincselése milyen előzmények miatt vált szükségessé, de pl. azt is, hogy az erős testalkatú, agresszív, ittas, támadólag fellépő személyről a bilincset az intézkedés későbbi szakaszában azért vették le, mert „magatartása megváltozott”, együttműködővé vált, ezért a bilincs alkalmazása már nem volt indokolt. Részletesen írtak pl. arról is, hogy a korlátozó eszköz alkalmazása nélkül előállított személlyel, megváltozott, támadó magatartása miatt testi kényszerít és bilincset alkalmaztak, de mivel ennek elhárításában a késedelem veszélyhelyzetet eredményezett volna, a kényszerítő eszköz használatára vonatkozó figyelmeztetés elmaradt.

A Szolgálati szabályzat 61. § (1) pontja alapján „*a kényszerítő eszköz alkalmazására az érintettet – ha az eset körülményei lehetővé teszik – előzetesen figyelmeztetni kell.*”

A vizsgált jelentésekben a tényállás és a kényszerítő eszközök alkalmazásának leírása precíz és egyértelmű, az indokoltság Rtv. szerinti minősítése megfelelő volt.

A látogatás a rendőri intézkedések során alkalmazott kényszerítő eszközök vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

2.9.3. Sarkad

A személyes szabadságot korlátozó intézkedésekről keletkezett iratok parancsnoki kivizsgálásra kerültek. Amennyiben a dokumentumok megfelelőek voltak, irattárba kerültek, ha nem, visszaküldték azokat javításra. A kapitányságvezető is ellenőrizte szűrőpróbaszerűen a személyes szabadságot korlátozó intézkedésekről készült jelentéseket, illetve az erre vonatkozó kötelező, heti összesítés is egy ellenőrzést jelentett.

A kényszerítő eszközök használatával összefüggésben keletkezett sérülések parancsnoki kivizsgálása megtörtént olyan esetben is, ha pl. túl szorosan felrakott bilincsről volt szó.

Az egyik meghallgatott rendőr úgy vélekedett, hogy intézkedéskor a gumibotnál humánusabbnak tartja a gázsprayt. Bilincset egy éve használt utoljára. A gázsprayt is több évvel ezelőtt használta utoljára, amikor egy tömegverekedés miatt kellett intézkednie.

A személyes szabadság korlátozásáról szóló, 5 db megvizsgált jelentés szerint az eljáró rendőrök mindegyik esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt, 3 esetben bilincset és testi kényszerít, 2 esetben pedig csak bilincset.

A tényállás leírása részletes volt a jelentésekben, az alkalmazott korlátozó eszköz indokoltságának Rtv. szerinti minősítése megfelelő volt, az észlelt adminisztratív hiányosságot a parancsnoki ellenőrzés feltárta.

Egyes iratokban azonban nem volt egyértelmű, hogy pl. előre vagy hátra bilincselés történt, és úgy hivatkoztak a Szolgálati szabályzat 41. § (6) bekezdése a) és ab)³³ pontjaira a hátrabilincselés jogszabályi indokaként, hogy az előre vagy hátra bilincselést kezű személyt ezt követően a rendszeresített szolgálati gépkocsival szállították el az adatok szerint. Más esetben pedig nem volt utalás arra a jelentésben, hogy milyen „nem arra a célra kialakított” járművel történt a hátrabilincselést kezű személy előállítása.

A látogatás a kényszerítő eszközök alkalmazása kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt. Az NMM felhívja a figyelmet azonban arra, hogy a személyes szabadságot korlátozó intézkedések rutinszerű adminisztrációja helyett nagyobb körültekintéssel járjon el a rendőri állomány.

³³A Szolgálati szabályzat 41. § (6) bekezdése a) és ab) pontja szerint a rendőri intézkedés során a kezek hátrabilincselése akkor célszerű ha „*az érintett személy szállítása, átkísérése nem az arra a célra kialakított járműben történik,*”

2.9.4. Orosháza

A rendőrök nem minden esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt (pl. bilincset) az intézkedések során, ez az aktuális körülmények mérlegelésétől függött.

A szolgálatban lévő rendőrök szerint előfordult, hogy egy fogvatartottal szemben egyszerre több rendőr alkalmazott testi kényszert a mentő kiérkezéséig, mert az önkárosító magatartást nem akarta abbahagyni. Gyakran kerültek be az előállítóba olyan személyek, akiket nem tudtak rábírní az együttműködésre. A rendőrök velük szemben a sérülések elkerülése érdekében általában testi kényszer alkalmaztak. Lefogásuk során a légutak szabadon hagyására odafigyeltek, nem térdeltek rá a fogvatartott testére.

Az Orosházára előállított személy elmondta, hogy kb. 20 km-ről gépjárművel szállították be, de nem alkalmaztak vele szemben kényszerítő eszközt az intézkedés során.

A fogvatartottak kísérése rendes vagy megerősített módon történt, utóbbi esetben a bilincset vezetősíjjal alkalmazták. A kíséresi fokozatok elrendelése az előzetes adatok alapján, parancsnoki hatáskörbe tartozott. Az, hogy előre vagy hátra bilincseli az előállított kezét, a kísérő rendőr egyéni döntése volt, ami függött a személy testalkatától, viselkedésétől vagy egyéb olyan információtól, ami a kísérés során várható magatartására vonatkozott.

A megvizsgált 5 db személyes szabadság korlátozásáról szóló jelentés szerint az intézkedő rendőrök minden esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt. A rendőrök az 5-ből 3 esetben alkalmaztak testi kényszert és bilincset, egy esetben csak bilincset, egy esetben pedig testi kényszert.

A jelentésekben a tényállás egyértelmű, a kényszerítő eszközök alkalmazásának leírása részletekbe menően precíz, az indokoltság Rtv. szerinti minősítése megfelelő volt.

A jelentések szerint egy önveszélyes személlyel szemben együttműködése miatt alkalmaztak „csak” bilincset. Egy másik esetben leírták, hogy az együttműködéssel felhagyó, az orvosi ellátását ellehetetlenítő személynek az alkalmazott testi kényszer és bilincs milyen sérüléseket okozott, majd azt is, hogy ezt követően az orvosi ellátása hogyan történt meg. Máshol részletesen írtak arról, hogy a testi kényszer során a garázda személy melyik kezét, melyik intézkedő rendőr feszítette hátra, illetve nővel szemben alkalmazott, ellenállásával arányos mértékű kényszerítő eszköz alkalmazásáról is olvashatunk a jelentésekben.

A látogatás a kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt.

2.10. A személyi állomány munkavégzésének körülményei

2.10.1. Békéscsaba

A kapitányságon vizsgálati, bűnügyi, közrendvédelmi, közlekedésrendészeti és igazgatásrendészeti osztály működött.

A látogatás napján 112 fő, 94 hivatásos, 13 rendvédelmi igazgatási alkalmazott, és 5 fő közfoglalkoztatott volt szolgálatban illetve dolgozott a kapitányságon.

Állománytábla szerint 204 fő dolgozott a rendőrkapitányságon: 182 hivatásos állományú, 18 fő rendvédelmi igazgatási alkalmazott és 4 munkavállaló. A fluktuáció kiegyensúlyozott volt, általában az előrelépési lehetőség miatt a megyei rendőr-főkapitányságra mentek dolgozni a kollégáik.

Az állomány munkaterhei folyamatosan nőttek: munkaidejük több mint felét adminisztratív feladatok tették ki, ami aránytalanul sok volt a rendőrök szerint.

Gyakran előfordult, hogy egy helyszíni szemle akár 4-5 órát is igénybe vett, ami túlmunkát eredményezett. A vezényléses munkarendben dolgozó rendőrök szerint a

túlszolgálat tervezhető volt, de készenlétre is szükség volt létszámbeli hiány miatt. A túlórák megváltását szabadidőben vagy pénzben kérhették, legtöbbször a pénzbeli megváltást választották. Az éves szabadságot a feszített tempó ellenére ki tudták venni.

A szolgálati gépkocsik nagyon jó állapotúak voltak. A számítógépek is újak voltak, azonban a rendszeres frissítések és a karbantartások, valamint az informatikusok erőfeszítései ellenére is elfordult, hogy összeomlott a Robotzsaru rendszer. Általában nem vették el ilyenkor a teljes anyag, mert az informatikusok segítettek a „helyreállításban.”

Az irodákban a bútorok megfelelő állapotúak voltak a személyzeti WC-k, mosdók és zuhanyzók többségét nemrég újították fel.³⁴ A nyomozói irodák szűkösek voltak, és nem mindegyik volt légkondicionált. A kapitányságnak nem volt saját ebédlője, ezért a személyzet tagjai az ebédet megrendelték vagy a környéken étkeztek. Az otthonról hozott ebédet egy teakonyha méretű, sötét és lehasznált állapotú helyiségben – ami mikrohullámú sütővel és kávéfőzővel felszerelt volt – tudták megmelegíteni.³⁵

A kiégés nem volt jellemző, de szükség esetén a vezetők feladata volt, hogy beszélgessenek el a problémát jelző kollégákkal és javasolják, hogy vegyenek ki szabadságot, vagy beszéljenek a pszichológussal. A megkérdezett rendőr azt mondta el, figyel arra, hogy ne vigye haza a feszültségeket, nehézségeket.

Pszichológiai szűrésre két évente kötelező menni, ez az alkalmasság feltétele. Az állomány tagjai a rendőrség pszichológusát a szűrővizsgálatok közötti időben is felkereshették. Egészségügyi szűrés, fizikai alkalmassági felmérés, és lövészet évente volt. A kondíció fenntartásához jól felszerelt tornaterem állt a dolgozók rendelkezésére.

Többféle helyben tartott és online képzésekről számoltak be a rendőrök, mint pl. adatvédelmi, munkavédelmi képzés, illetve kommunikációs vagy stresszkezelő tréning, és volt korrupcióval, menekültügyi törvénnyel, idegenrendészettel, és távollattal kapcsolatos oktatásuk is.

A kisgyermekkel rendelkező rendőrök beszámolója alapján, munkaidő vagy készenléti szolgálatokba történő beosztásuk során figyelembe vették gyermeknevelési teendőiket, rugalmasan álltak ehhez az előjáróik.

A látogatás a munkavégzési körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasságot nem észlelt, azonban az NMM felhívja a figyelmet arra, hogy az állomány kulturált étkezési lehetőségének a hiánya – figyelemmel arra, hogy a rendőrök fokozott lelki megterheléssel járó munkát végeznek –, a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathat.

2.10.2. Békés

A békési kapitányságon bünyügyi és rendészeti osztály működött. A látogatáskor 2 járőr, 2 szolgálatirányító, 3 szabálysértési előkészítő csoportban dolgozó, 1 rendészeti osztályvezető, 1 közrendvédelmi alosztályvezető, 1 igazgatásrendészeti alosztályvezető, 2 szabálysértési előadó, 9 nyomozó és 1 osztályvezető dolgozott. Az állománytábla szerint 69 hivatásos, 9 rendőrségi igazgatási alkalmazott és 4 munkavállaló, összesen 82 fő végezte itt a munkáját. A látogatás idején 4 fő hiányzott a hivatásos állományból.

A rendőrök a munkavégzési körülményeikkel elégedettek voltak – tavaly kaptak új számítógépeket –, de kifogásolták, hogy nem minden iroda volt légkondicionált. Étkezésre egy mikrohullámú sütővel felszerelt mini-konyha egység állt az épületben rendelkezésre, de az ebédeléshez a tárgyaló helyiséget is igénybe lehetett venni. Az étkező helyiségében végezte a

³⁴ Ld. Melléklet, (9) kép

³⁵ Ld. Melléklet, (8) kép

„rabosítást” egy rendőr, ahol egyébként nem lehetett leülni, csak kávé főzni vagy ételt melegíteni. A helyiség kettős funkciója elfogadhatatlan volt, mert a megfelelő munkavégzési körülmények hiánya a bűnügyi nyilvántartási rendszerhez kapcsolódó adatrögzítési folyamat elvégzését veszélyeztette.³⁶

A megkérdezettek szerint annyi adminisztrációs feladatuk volt, hogy a tényleges rendőri munkára alig maradt idő. Egy nyomozónak az lett volna a feladata, hogy ideje nagyobb részében a területen gyűjtsön adatokat, ami emiatt nem volt megvalósítható. Véleményük szerint a rendőrségi informatikai ügyintézés túlbonyolítottá vált.

Az állomány öltözőjében nem voltak padok, állva kellett a rendőröknek öltözniük. Egy rendőrnő szekrénye a férfi rendőrök öltözőszekrényei között volt elhelyezve.

Egy jól (futópaddal is) felszerelt kondicionáló teremben lehetőség volt sportolásra. A személyzet számára heti 2 óra sportolási lehetőség állt rendelkezésre, és volt olyan dolgozó, aki kihasználta ezt pl. futni ment a Körös partján. Az ilyen alkalmakat ellenőrizhették.

Egy több éves tapasztalattal rendelkező rendőr szerint annak ellenére, hogy a pihenőidőt biztosították, a vezényléses munkarendet nem volt könnyű megszokni. A munkahelyi körülményeit jónak, de a bürokratikus elvárásokat túlzónak tartotta, mivel nagy volt az adminisztrációs teher. A felszerelése megfelelő volt, többször volt e-ügyintézésrel kapcsolatos képzésen, az új rendszer megkönnyítette a munkáját, a helyszíni lekérdezésre alkalmas szolgálati „okos eszközök” használatának elsajátítása nem jelentett számára problémát. Megfelelőnek találta a vezetői szakmai támogatást és a magánéletében sem okozott gondot a változó munkarend. Jól viselte a munkája során megtapasztalt megrázó élményeket. A látogatás idején és korábban sem voltak náluk létszámihiány problémák. Az étkezési idővel kapcsolatban azt közölte, hogy a kapott feladattól függ, hogy tud-e enni. Ismerte a CAT, OPCAT, CPT rövidítések jelentését és azt is, hogy mi a feladata az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának.

Sok rendőr dolgozott vezényléses, 12 órás, nappali vagy éjszakai munkarendben. A beosztás hektikusan alakult, gyakran voltak változások. Nem igazán számított meglátásuk szerint, hogy női kollégával vagy férfival mentek szolgálatba. Túlórázni havi szinten 2-3 napot kellett, ez viszont általában vállalás kérdése volt, vagyis mondhattak nemet, ha nem volt megfelelő számukra az időpont. A szabadságot ki tudták venni, és ennek során a vezetőség figyelemmel van az egyéni igényekre is.

Más rendőrök szerint a túlórák száma nem volt előre látható, és pl. ha forró nyomos szolgálatban voltak, akár 7-8 napig is, nagyon kevés idő jutott a pihenésre. Egy rendszeresen készenléti szolgálatot adó rendőr azt közölte, hogy a családjával nem tudott előre semmilyen programot szervezni, mert a munkája kiszámíthatatlan.

Egy kisgyermekét egyedül nevelő rendőr elmondta, hogy éjszakára nem osztják be. Túlórákat vállalt, mert szüksége volt a pénzre, de ezt mindig előre egyeztetették vele, hogy meg tudja szervezni a gyermeke felügyeletét.

Tapasztalataik szerint kiégett kollégák nem voltak, mert erre nagyon figyelt a vezetőség. A pszichológusi segítség igénybe vehető volt mind önkéntes alapon, mind vezetői javaslatra. Véleményük szerint a látogatás idején kezdett kialakulni egy tendencia, mely szerint nem „ciki” pszichológushoz menni.

A rendőrök elektronikus és gyakorlati továbbképzéseken is rendszeresen részt vettek, az emberi jogokkal kapcsolatos ismeretekből is volt már képzésük.

A rendőrök gyakran kiszámíthatatlan beosztása és készenléti szolgálata, illetve a munkavégzés jellegéből adódó terhelések, az érzelmileg megterhelő döntési helyzetek, a felelősségvállalás és az ezzel járó fokozott készenléti állapot, mint magas stresszforrás, burn-out szindrómához, testi-lelki kimerüléshez vezethetnek, mely a személyi állomány

³⁶ Ld. Melléklet, (10) kép

egészségét veszélyeztetheti. A jelzett problémák alapján a szupervízió megszervezése és megfelelő rekreációs lehetőségek biztosítása preventív céllal indokolt.

A szolgálati időrendszerekhez kötött munkavégzés kapcsán a nem megfelelő munkavégzési körülmények és a regenerálódást, pihenést ellehetlenítő szolgálatszervezés, illetve a stressz kezelésének, vagy a rendőrök elkülönült öltözködéséhez, tisztálkodásához szükséges tárgyi feltételek hiánya – figyelembe véve, hogy a rendőrök fokozott lelki megterheléssel járó munkát végeznek – a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathat.

A látogatás a munkavégzési körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságot nem észlelt.

2.10.2. Sarkad

A kapitányságnak két szervezeti egysége volt: a rendészeti és a bűnügyi osztály.

A látogatás napján 2 körzeti megbízott, 2 járőr, 1 szolgálatirányító, 2 alosztályvezető, 1 őrparancsnok, 1 szabálysértési előadó, 1 engedélyügyi előadó, 2 szabálysértési előkészítő csoportban dolgozó, és 2 rendőrségi igazgatási alkalmazott végzett munkát a kapitányságon. Az állománytábla szerint 43 hivatásos, 2 senior állományú, 1 hivatalvezető, 8 rendőrségi igazgatási alkalmazott, 3 munkavállaló és 2 közfoglalkoztatott dolgozott a kapitányságon. A Bűnügyi Osztályon 10-en, a Rendészeti Osztályon 32-en dolgoztak. Létszámhiány a bűnügyi osztályon 2 fő, a rendészetin 4 fő volt.

Az állomány a munkavégzési körülményeket megfelelőnek tartotta. Ruházattal ellátták őket, a felújított számítógépekkel is elégedettek voltak. A hozott ételt meg tudták melegíteni, volt mikrohullámú sütő és hűtő a konyhában, ami elfogadható állapotú volt. Ha többen étkeztek egyszerre, a tanácsteremben is leülhettek ebédelni.³⁷

Az öltözőben a férfiak szekrényével egy helyiségben volt egy női öltözőszekrény, ami nem elfogadható megoldás.³⁸ Az öltözőhöz 2 állásos zuhanyzó, WC illetve mosógép tartozott. A helyiség tiszta és rendezett volt. A megtekintett irodákban és a kinyitott lemezszekrényben a látogatócsoport oda nem illő tárgyat nem talált.

Legtöbben a rendőrök közül vezényléses munkarendben dolgoztak, általában 7:30-16:00 óra között. Túlszolgálat a rendezvények miatt keletkezett, aminek a pénzbeli megváltását kérték általában. A szabadságukat ki tudták venni, de erről egyeztettek mindig a többi kollégával.

Egy rendőr elmondta, hogy egy hónapra előre tudja a beosztását. A túlszolgálat attól függött, volt-e olyan esemény, ami ezt szükségessé tette (pl. egy nagyobb közlekedési baleset).

A rendőrök szolgálatba lépése előtt eligazítást tartottak, amelynek során a napi feladatokról kaptak tájékoztatást.

Rendszeres túlórákról, készenléti szolgálatokról, sok munkáról és megterhelő határszolgálatról számolt be az állomány Sarkadon.

A vezetők szorgalmazták, hogy a heti 2 órás sportolási, rekreációs célú távollétet az állomány vegye igénybe, de a beosztottak álláspontja szerint, ha ezt pl. a járőrök valóban kivették volna, „kiszúrnának egymással”. A rendőrök családja elfogadta a munkájukat, vagy hozzászórtak a munkaidő beosztásukhoz.

A személyzet tagjai rendszeresen részt vettek online továbbképzéseken. Emberi jogokkal kapcsolatos képzésről nem tudtak beszámolni, de azt elmondták, hogy minden rendőr tudja, mit jelent az embertelen bánásmód tilalma, és betartja az erre vonatkozó szabályokat.

³⁷ Ld. Melléklet, (12) kép

³⁸ Ld. Melléklet, (11) kép

Szupervíziót, mindennapos esetmegbeszéléseket nem tartottak, de ha valakinek problémás esete volt, megbeszélték egymással, mert számítottak egymás véleményére.

Pszichológus bármikor elérhető volt a megyei rendőri szervnél, a 2 évente kötelező alkalmassági vizsgálaton felül, bármikor kereshették.

A látogatás a munkavégzési körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszasságot nem észlelt. Aggodalomra adott okot viszont a rendőrök leterheltségének mértéke, így a rekreációs célú távollét biztosítása kapcsán felmerült nehézségek és a rendőrök elkülönült öltözködéséhez, tisztálkodásához szükséges tárgyi feltételek hiánya. Figyelembe véve, hogy a rendőrök fokozott lelki megterheléssel járó munkát végeznek, ez a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihathat.

Az NMM felhívja a figyelmet arra is, hogy az állomány képzését ki kell egészíteni az ENSZ és az Európa Tanács által kiadott emberi jogi egyezmények fogvatartottakra irányadó szabályaival.

2.10.3. Orosháza

Az orosházi kapitányság bűnügyi, vizsgálati, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti osztályokra tagozódott.

A látogatás napján 48 hivatásos állományú, 11 rendőrségi igazgatási alkalmazott, 6 munkavállaló, és 4 közfoglalkoztatott végzett munkát, illetve volt szolgálatban Orosházán.

Állománytábla szerint 105 hivatásos, 12 rendőrségi igazgatási alkalmazott, 10 munkavállaló és 4 közfoglalkoztatott dolgozott a kapitányságon. A létszámhiány 16 fő volt a hivatásos állomány körében.

A kapitányság földszintjén és az első emeleten is volt felszerelt konyha, amelyek bútorzata jó állapotban volt. Kulturált körülmények között tudták megmelegíteni és elfogyasztani a rendőrök az otthonról hozott ételt.³⁹ A személyzeti öltözők megfelelő állapotúak voltak. Az objektumban a férfi mellett volt női öltöző, zuhanyzó és WC is a rendőrök számára. A szuterén szinten lévő, de világos férfi öltözőben 2 állásos tusoló, WC és pissoir volt. A kényelmes öltözködést az öltöző szekrények között elhelyezett ruhaakasztó résszel ellátott pad segítette. A megtekintett leíró helyiségben a bútorok elfogadható állapotúak voltak, rendellenes tárgyat nem talált a látogatócsoport. A panaszfelvevő helyiségben mind a bútorzat, mind a számítógépes eszközök újszerű állapotúak voltak. A többszintes épületben lévő irodák és bútorzatuk igényes volt,⁴⁰ a felújított folyosókon⁴¹ klímaberendezések voltak felszerelve. A folyosón található készülékek lehűtötték az irodákat, ami miatt elviselhetőbb volt a munkavégzés az emeleti irodákban. A klímát kedélyjavító intézkedésnek tekintették.

A munkavégzésre kihatással volt a létszámhiány. A több éves tapasztalattal rendelkező rendőrök szerint sok volt a leszerelő kolléga, és alig jött utánpótlás. Egyes szakmai területeken a helyettesítés megoldása (pl. szabadság esetén) nagyon nehéz volt.

Vezényléses munkarendben dolgoztak a rendőrök, jellemzően hivatali munkaidőben, de ha valaki forró nyomos volt heti egy napon, akkor 12 órás is lehetett a munkaidő. Készenlétben hétvégén 8-16 óráig kellett bent lenni a kapitányságon, utána otthon lehetett készenlétben a beosztott. Nagyon sok volt az adminisztratív teher és a számítógépes rendszer használata is bonyolult volt.

A túlmunka megváltását általában pénzben kérték, a túlórák számítását kéthavonta kezdték újra.

³⁹ Ld. Melléklet, (13) kép

⁴⁰ Ld. Melléklet, (14) kép

⁴¹ Ld. Melléklet, (15) kép

Egy készenléti feladatokat ellátó rendőr 12 órás műszakokban dolgozott, éjszakai ügyeletet is vállalt. A szabadságát ki tudta venni. A munkavégzés feltételeit megfelelőnek ítélte, konyha és tusoló állt rendelkezésére, nem volt panasza a körülményekre.

A szabadságot ki tudták adni a beosztottnak, szabadságolási terv készült, és a vezetők mindenki kérését igyekeztek figyelembe venni. A munkatársaknak próbáltak rekreációs lehetőségeket is biztosítani. A heti 2 órát a sportolásra megkapták, volt konditerem is, ahova lemehek, de a rendőrök szerint ez a munkateher nyomását nem könnyítette.

A sok a munka ellenére a kiégés nem volt jellemző. Ha magánéleti probléma merült fel, ahhoz is megpróbálták igazodni.

Az egyik rendőr szerint a feladatköre nyugodt, kiszámítható, viszont sok papírmunkával jár a munkája. Más azt mondta el, hogy „a régen olyan romantikus szakmája, mostanra bürokratikus papírgyártó tevékenységgé vált”. Az OPCAT rövidítés jelentését nem, de az ennek során végzett tevékenységet ismerték.

Rendszeresek voltak a képzéseik, pl. jogszabályváltozásokról, és online kurzusokon is részt vett az állomány, amelyek általában a napi munkavégzéshez szükséges témákat dolgoztak fel. Emberi jogi témájú képzésük fél évente volt, pl. a fogvatartottakkal való bánásmód címmel, de stresszkezelő tréningeken is részt vettek rendszeresen.

A folyamatos stressz, a készenléti állapot és a kiszámíthatatlan munkarend, a túlórák, valamint a túl sok adminisztratív munka könnyen okozhat kiégést, fizikai, emocionális, pszichés kimerülést a rendőri állománynál, ami a fogvatartottakkal való bánásmódra is kihatással lehet, illetve a beosztottak testi-lelki egészségét veszélyeztetheti. Preventív céllal indokolt lehet szupervízió megszervezése a rendőrkapitányságon.

A látogatás a munkavégzési körülmények kapcsán alapvető joggal összefüggő visszásságot nem észlelt.

3. Összefoglalás

A látogatás időpontjában Sarkodon nem volt fogvatartott, de a többi objektumban a látogatócsoport a személyzet mellett előállított személyekkel is készített interjút.

Az Előállítók személyi állománya biztosította a fogvatartottak kapcsolattartáshoz fűződő jogainak érvényesülését.

A szolgálati gépkocsik állapota, illetve a fogvatartottak biztonságos szállítási körülményei vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt a látogatócsoport.

A rendőrségi objektumok közül Békésen, Sarkadon és Orosházán az elhelyezési körülmények miatt, a bánásmóddal kapcsolatban Sarkadon állapított meg alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt a látogatás. Az őrzést végző rendőrök orvosi vizsgálaton történő jelenlétére kidolgozott protokollja csak Békésen volt megfelelő, a többi Előállítóban hiányos volt.

Az NMM kifogásolta ezen felül, hogy Békésen és Sarkadon nem teremtették meg a női rendőrök elkülönült öltözködéséhez szükséges feltételeket. Az állomány regenerálódása, pihenése és rekreációs célú távollétének biztosítása miatt fogalmazott meg további aggályokat az NMM a rendőrök szolgálati időrendszerekhez kötött munkavégzése kapcsán. Sarkadon a személyes szabadságot korlátozó intézkedések rutinszerű adminisztrációját a látogatócsoport kifogásolta.

A kiemelt vizsgálati szempontnak tekintett női fogvatartottak körülményei tekintetében a látogatások alapvető joggal összefüggő visszásságot nem tártak fel.

4. Ajánlások, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján *felkérem* a **Békéscsabai Rendőrkapitányság vezetőjét**, hogy

1. az előállított személy orvosi vizsgálatánál kerüljék el, hogy az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikáció során a kísérő rendőr hallótávolságon belül legyen;
2. gondoskodjon a személyi állomány által használt étkező helyiség szükség szerinti bővítéséről és felújításáról.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján *felkérem* a **Békési Rendőrkapitányság vezetőjét**, hogy

3. intézkedjen az előállító egységben elhelyezett ülőalkalmatosság cseréjéről;
4. alakítsa ki a női rendőrök elkülönült öltözködéséhez szükséges feltételeket.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján *felkérem* a **Sarkadi Rendőrkapitányság vezetőjét**, hogy

5. az előállított személy biztonságos elhelyezésére szolgáló helyiséget jelöljön ki;
6. az előállított személy orvosi vizsgálatánál kerüljék el, hogy az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikáció során a kísérő rendőr hallótávolságon belül legyen;
7. alakítsa ki a női rendőrök elkülönült öltözködéséhez szükséges feltételeket;
8. az intézkedésekről készült jelentések adminisztrációja során nagyobb körültekintéssel járjanak el.

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján *felkérem* az **Orosházi Rendőrkapitányság vezetőjét**, hogy

9. intézkedjen az előállító egységben elhelyezett padok cseréjéről;
10. az előállított személy orvosi vizsgálatánál kerüljék el, hogy az orvos és fogvatartott közötti bizalmas kommunikáció során a kísérő rendőr hallótávolságon belül legyen.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet

1. A Békéscsabai Rendőrkapitányság előállító egységének mosdója

2. A Békési Rendőrkapitányság előállító helyiségének bútorzata

3. A Sarkadi Rendőrkapitányság előállításra használt helyisége

4. Az Orosházi Rendőrkapitányság előállító helyisége

5. Élelmiszer, evőeszköz illetve higiénés készlet az előállítottak számára Békéscsabán

6. Az előállítottak étkezésére szolgáló székek és asztal Orosháza előállító egységében

7. Szolgálati gépjárművek Sarkadon

8. Teakonyha Békéscsabán

9. Személyzeti WC Békéscsabán

10. Konyha és rabosító helyiség Békésen

11. Koedukált öltöző Sarkadon

12. Étkezőnek is használt tanácsterem Sarkadon

13. Étkezőkonyha Orosházán

14. Irodahelyiség Orosházán

15. Klímával felszerelt folyosó Orosházán